د افغانستان پټ وژونکی

Author: Marzia Husseini

د سینې (تي) سرطان په افغانستان کې د ښځو د مړینې دویم ستر لامل دی، خو د دغه ناروغۍ په اړه د خلکو د معلوماتو د کچې د لوړولو لپاره ګام نه دی پورته شوی.

د هرات د سرطان د درملنې د مرکز په یوه نري اورده تیاره دهلیز کې ښځې په اندېښمنو څېرو د خپلې ناروغۍ د تشخیص انتظار کوي.

نفس ګل [مستعار نوم] د شاوخوا څلوېښتو کلونو په منګ یوه مېرمن وايي له اوږدې مودې راهیسې یې ځان خوږېږي، خو د ډاکټر د معاینې د لوړې بیې له امله یې د درملنې زړه نه دی کړې. همدارنګه ویې ویل، فکر یې نه کاوه چې د سرطان په ناروغۍ به اخته وي.

نوموړې آی ډبلیو پي آر ته وویل: «له تېرو دوو کلونو راهیسې مې چپه سینه خوږېږي. ډېره پړسېدلی ده. التراسونډ مې کړی او اوس یې نتیجې ته ناسته یم. هیله ده چې سرطان و نه اوسم.»

د انتظار په خونه کې له هغې سره د فاطمې په نامه یوه بله ښځه هم ناسته ده او د خپلې نرور د برخلیک له امله ژاړي.

هغې وویل: «زما د نرور سینه په دې وروستیو وختونو کې ډېره خوږېده. لومړی مو ورته پام نه و، نه پوهېدو چې دا به دومره خطرناکه وي. نن دغه مرکز ته د تشخیص لپاره راغلو. خدای دې وکړي چې نتیجه منفي وي.»

د هرات د سینې د سرطان د یوازني مرکز چارواکي وايي، د ناروغانو شمېره مخ په زیاتېدو ده، په داسې حال کۍ چې هغوی د تشخیص څو سرچینې لري او د درملنې امکانات یې په لاس کې نشته.

د سینې سرطان د مور او ماشوم له مړینې وروسته په افغانستان کې د مړینې دویمه ستره ناروغي ده.د دغې موضوع په اړه د خلکو د معلوماتو کچه ټیټه ده؛ باید ښځې وهڅول شي چې د هغې نښې وپېژني. د سینې پړسوب، د رنګ بدلون، جوړښت او د سینې د څوکې نوتل د سینې د سرطان ځنې نښې دي چې کله ناکله وینه هم کوي. د لومړنۍ روغتیا ځارنې په مرکزونو کې تلویزیوني کتنه یا درملنه موجوده نه ده.

د هرات د ماموګرافۍ د مرکز رئیسې، سیدې سید وویل، د تېر لمریز کال په لومړیولسو میاشتو کې ۱۱۰۰ ښځو دې مرکز ته مراجعه کړې ده.

هغې وویل، په دغه ډله کې «د درې سوو مېرمنو د سینې سرطان تشخیص شوی. له دې ډلې څخه ٤٠ تنه، چې وضع یې وخیمه وه، د درملنې لپاره بهر ته استول شوي.»

سیدې وویل، دغه کلینیک د ولایت له مرکز څخه بهر لږو خلکو ته معلوم دی. د ناروغانو شمېره کال په کال زیاتیږي.

هغې وویل: «په ۱۳۹۳ کال کې ۵۸ ناروغانو موږ ته مراجعه کړې وه، له هغه ډلې څخه یې د نهو تنو سرطان تشخیص شوی و. په ۱۳۹٤ کال کې مو ۱۰۵۳ تنه ناروغان درلودل چې ۳۸٤ تنو یې سرطان پېژندل شوی و. له دغه ډلې څخه یې یوولس تنه د درملنې لپاره بهر ته استول شوي وو.»

نوموړې یادونه وکړه، په دغه کلینیک کې الټراسونډ او د ماموګرافۍ ماشینونه موجود دي. د جراحۍ یا وړانګو ورکولو امکانات نه لري. په پام کې دي چې د پتالوژۍ یوه ځانګه پرانیستل شي او دکتوران د لا ښه تشخیص په موخه د روزنې لپاره د ایټالیې هېواد ته واستول شي.

په هرات کې د سینې سرطان د درملنې نور کلینیکونه نشته. په پلازمېنې کابل کې هم د درملنې ډېر لږ امکانات موجود دي.

د عامې روغتیا وزارت شمېرې څرګندوي چې هر کال د هېواد دننه د ۳۵۰۰ مېرمنو د سینې د سرطان ناروغي تشخیصیږي. د عامې روغتیا وزیر، فیروزالدین فیروز پنځه میاشتې دمخه د سینې د سرطان په اړه په جوړ شوي یوه ملي ورکشاپ کې وویل، د پورته شمېرې ۱۷۰۰ تنه ناروغان د مرګ له ګواښ سره مخ دي.

وزیر سپارښتنه وکړه، که په خپل مهال د سینې د سرطان تشخیص وشي، نو د درملنې وړ دی.

هغه وویل: «د روغتیا د ملي پروګرام له مخې د روغتیا وزارت ژمنه کړې چې د ښځو د معلوماتو د کچې د لوړلو له لارې د سینې د سرطان د ناروغۍ کچه راټیټه کړي. د ناروغۍ د تشخیص له ساده میتودونو څخه کار واخلي، د روغتیا کارکوونکي وروزي او د تشخیص او درملنې مرکزونه پرانیزي.»

د هرات د ولایت شورا غړې وايي د عامې روغتیا ریاست باید نوښت په لاس کې واخلي، ترڅو د دغه ناروغې په اړه د خلکو د معلوماتو کچه لوړه کړي.

د ولایتي شورا غړې، سکینې حسیني وویل: «زه له شک پرته ویلای شم هغه ښځې چې په دغه مرکز کې یې درملنه ترلاسه کړې، دغه مرکز د خپلو شخصي اړیکو له مخې موندلی دی، که نه، نو هیڅ یې نشوای کولای.»

نوموړې وویل، په پام کې لري دغه مرکز وګوري. زیاته یې کړه: «ما یوازې دهغې نښې لیدلي او بس.»

د روغتیا ځایي کارکوونکي وايي، تر خپل وس پورې زیار کاږي چې د تشخیص وړتیا لوړه کړي او ډېر ماهر ډاکټران وروزي.

د عامې روغتیا د ریاست مرستیال، ډاکټر آصف کبیر وویل: «د دغه موضوع په اړه زموږ د ریاست له خوا تر اوسه شوی کار د ماموګرافۍ د اسانتیاوو له چمتو کولو څخه عبارت دی. موږ خپل کار په جرمني کې له خپلو همکارانو سره همغږی کړی او څو تنه

ډاکټران به هلته د پتالوژۍ په څانګه کې د روزنې لپاره ولېږو. د جراحانو ټولنې هم له موږ سره د مرستې ژمنه کړې.»

د هرات د ښځو د چارو رئیسې، محبوبې جمشیدي وویل، د هغې ریاست په پام کې لري د دغه موضوع په اړه پخپله د پوهاوي پروګرامونه جوړ کړي.

هغې وویل، ریاست یې خوش دی چې د ښځو د حقونو له مدافعینو سره د معلوماتو د کچې په لوړلو کې کار وکړي، خو ویې ویل، په پیل کې د عامې روغتیا د ریاست مرستو ته اړتیا لري.

نوموړې ټینګار وکړ چې که ښځې د سینې د سرطان د ناروغۍ نښې وپېژني هم، په ولایت کې د درملنې هیله نشته.

هغې وویل: «له بده مرغه موږ کوم ټاکلی واحد نه لرو چې په هرات کې د دغه ناروغۍ درملنه وکړي. ځینې اسانتیاوې پلان شوي، خو هغه هم یوازې په پلازمینې کې موقعیت لري.»

Location: [افغانستان]
Topic: [Health]
[Women]
Focus: [Promoting Human Rights and Good Governance in Afghanistan]

Source URL: https://iwpr.net/ps/global-voices/%D8%AF-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D9%BE%D9%BC-%D9%88%DA%98%D9%88%D9%86%DA%A9%DB%8C